

بررسی تاثیر خصوصیات هیات مدیره و کیفیت حسابرس مستقل بر مدیریت سود مبتنی بر ارقام تعهدی

مریم سنگین قصر^۱، علیرضا حیدرزاده هنزائی^{۲*}

^۱ کارشناسی ارشد، گروه مدیریت مالی، واحد دماوند، دانشگاه آزاد اسلامی، دماوند، ایران
^۲ استادیار، گروه مدیریت مالی، واحد تهران شمال، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران (عهده‌دار مکاتبات)
تاریخ دریافت: بهمن ماه ۱۳۹۷، اصلاحیه: خرداد ماه ۱۳۹۸، پذیرش: مرداد ماه ۱۳۹۸

چکیده

هدف این پژوهش، بررسی تاثیر خصوصیات هیات مدیره و کیفیت حسابرس مستقل بر مدیریت سود مبتنی بر ارقام تعهدی در شرکت‌های پذیرفته شده بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد. در این پژوهش مدیریت سود مبتنی بر ارقام تعهدی به عنوان متغیر وابسته و تمرکز مالکیت، مالکیت مدیریتی، اندازه هیات مدیره، استقلال هیات مدیره، دوگانگی وظیفه مدیرعامل و کیفیت حسابرسی به عنوان متغیرهای مستقل و اندازه شرکت، مخارج سرمایه‌ای، اهرم مالی و ارزش دفتری به ارزش بازار به عنوان متغیرهای کنترلی مورد بررسی قرار گرفته است. در این پژوهش تعداد نمونه‌های انتخاب شده ۱۹۴ شرکت بوده است. داده‌های این پژوهش با استفاده از اطلاعات شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران از ابتدای سال ۱۳۹۱ تا پایان سال ۱۳۹۶ در سطح کل و در سطح صنایع مورد مطالعه قرار گرفته است. به منظور آزمون فرضیه‌های این پژوهش، از آنالیز رگرسیون در سطح خطای پنج درصد استفاده شده است. با توجه به آزمون‌های انجام شده نتیجه‌گیری نهایی از این پژوهش نشان‌دهنده آن است که براساس روش رگرسیون تلفیقی نشان‌دهنده تأثیر معنی‌دار کیفیت حسابرسی و همچنین کیفیت هیئت مدیره بر مدیریت سود مبتنی بر ارقام تعهدی اختیاری است.

واژه‌های اصلی: مدیریت سود مبتنی بر ارقام تعهدی، خصوصیات هیات مدیره، کیفیت حسابرس

۱- مقدمه

از آنجایی که پژوهش و بررسی بر روی ارتباط بین مدیریت سود مبتنی بر ارقام تعهدی را بر خصوصیات هیات مدیره و کیفیت حسابرس مستقل مورد بررسی قرار نگرفته است پژوهش حاضر می‌تواند از سوی تمام سرمایه‌گذاران و مشارکت‌کنندگان در بازار سرمایه که به دنبال انتفاع از تغییرات قیمت سهام خود هستند؛ و همچنین مدیران شرکت‌ها که به دنبال سود مبتنی بر ارقام تعهدی شرکت هستند و کلیه پژوهشگران و تحلیل‌گران مالی بنگاه‌های اقتصادی، می‌توانند مورد اهمیت و استفاده قرار بگیرد.

بررسی ادبیات مرتبط با مدیریت سود، بیان‌گر تلاش محققین در فهم این مطلب است که چرا مدیران به دنبال دستکاری سود هستند، چگونه سود را مدیریت می‌کنند و تبعات اینگونه رفتار، چیست. پاسخ به این سوالات، بخش اعظمی از تحقیقات تجربی را در حوزه حسابداری و گزارشگری مالی به خود اختصاص داده است. در این راستا پژوهش حاضر در تلاش است تا به بررسی تاثیر خصوصیات هیات مدیره و کیفیت حسابرس مستقل بر مدیریت سود مبتنی بر ارقام تعهدی بپردازد.

با توجه به مطالعاتی که انجام شده است پژوهشی که به طور جامع بتواند تاثیر مدیریت سود مبتنی بر ارقام تعهدی را بر خصوصیات هیات مدیره و کیفیت حسابرس مستقل را بسنجد مشاهده نشده است. به همین منظور پژوهش حاضر در مورد ارتباط بین خصوصیات هیات مدیره و کیفیت

امروزه مدیریت سود^۱ یکی از موضوعات بحث برانگیز و جذاب در پژوهش‌های حسابداری به شمار می‌رود. به دلیل این‌که سرمایه‌گذاران به عنوان یکی از فاکتورهای مهم تصمیم‌گیری به رقم سود توجه خاصی دارند، و پژوهش‌ها در این زمینه از جنبه رفتاری اهمیت خاص خود را دارد [۹].

صورت‌های مالی دارای محتوای اطلاعاتی بوده و موجب سهولت تجزیه و تحلیل‌های لازم برای اخذ تصمیمات سرمایه‌گذاری خواهد شد. مدیریت سود هنگامی رخ می‌دهد که مدیران از قضاوت‌های شخصی خود در گزارشگری مالی استفاده کنند و ساختار معاملات را جهت تغییر گزارشگری مالی دست‌کاری می‌نمایند. این هدف یا به قصد گمراه نمودن برخی از صاحبان سود در خصوص عملکرد اقتصادی شرکت یا تاثیر بر نتایج قراردادهایی است که انعقاد آنها منوط به دستیابی به سود شخصی می‌باشد، صورت می‌گیرد [۹]. مدیریت سود مفهومی برگرفته از اندیشه اثرگذاری پدیده‌های غیر مالی بر گزارش‌های حسابداری است.

*a_heidarzadeh@iau-tnb.ac.ir
۱ earning manadement

در تبیین اثرات استقلال هیات مدیره به عقیده فاما^۲ و جنسن (۱۹۸۳) هیات مدیره شرکتها نقش محوری را در نظام راهبری شرکت ایفا می کنند. مسئولیت اصلی هیات مدیره ایجاد راهبری کارآمد بر امور شرکت و فراهم نمودن نظارت مستقل بر عملکرد مدیران اجرایی و الزام مدیران به پاسخگویی در قبال سهامداران و تعادل در منافع ذینفعان مختلف شرکت است. باور عمومی بر این است که هیات مدیره زمانی که از استقلال بیشتری برخوردار است نظارت مؤثرتری بر مدیران اجرایی اعمال می کند [۸].

مالکیت نهادی سهام به عنوان یک عامل حاکمیتی مهم و مؤثر در شرکتهای بورسی، مطرح است. دو انگیزه مهم سرمایه گذاران نهادی برای مدیریت سهام خویش عبارت است از: (۱) مسئولیت های امانتی و (۲) عملکردهای سرمایه گذاری بالاتر. با توجه به این دو انگیزه سرمایه گذاران نهادی در نظارت مؤثرتر بر مدیریت، این تحقیق به دنبال بررسی تأثیر نظارت اعمال شده از سوی سرمایه گذاران نهادی بر مدیریت سود می باشد.

علاوه بر این موارد، اعضای غیرموظف هیات مدیره بر روی تصمیمات مدیران موظف نظارت دارند. در نتیجه ترکیب هیات مدیره می تواند بر عملکرد مالی شرکتها اثرگذار باشد، در صورتی که اکثریت اعضای هیات مدیره را مدیران مستقل غیرموظف تشکیل دهد، هیات مدیره از کارایی بیشتری برخوردار خواهد بود. همچنین برتری تعدادی مدیران غیرموظف این امکان را فراهم می سازد که از موضعی مقتدرانه، مدیریت را وادار به بهبود کیفیت افشا در شرکت نمایند [۸].

شواهد موجود در مورد رابطه اندازه مؤسسات حسابرسی با کیفیت خدمات حسابرسی ارائه شده به وسیله آنها، نیز مؤید این ادعاست که مؤسسات حسابرسی بزرگتر، خدمات حسابرسی با کیفیت تر ارائه نموده و دارای نظارت مؤثرتر و کاراتری بر روی شرکتها می باشند براساس پژوهش های خارجی مطرح شده کیفیت مؤسسات حسابرسی با اندازه مؤسسات حسابرسی رابطه مثبت معناداری دارد، در این پژوهش نیز فرض شده است که در ایران نیز مؤسسات حسابرسی بزرگتر، نسبت به سایر مؤسسات حسابرسی، با کیفیت تر هستند و حسابرسی های قابل اتکاتری انجام می دهند [۵].

۳- مروری بر پیشینه پژوهش

آنتونی چن، جیمز گونگ^۳ (۲۰۱۹)، در پژوهشی به بررسی مقایسه پذیری حسابداری، کیفیت گزارشگری مالی و قیمت گذاری اقلام تعهدی پرداختند. و نتایج نشان می دهد قابلیت مقایسه پذیری با دقت پیش بینی های مدیریتی رابطه مثبتی دارد و معتقد است که قابلیت مقایسه به مدیران برای ایجاد انتظارات دقیق تر از عملکرد آینده شرکت کمک کرده است. [۱۴].

سید فوزیا^۴، آدلین عبدالحلیمه^۵، (۲۰۱۵) در پژوهشی به بررسی

حسابرس مستقل بر مدیریت سود مبتنی بر اقلام تعهدی از منشا نوآوری برخوردار بوده و جدید می باشد.

بر این اساس در این پژوهش با توجه به هدف عنوان شده، در ادامه به بررسی مبانی نظری و پیشینه پژوهش اشاره خواهد شد. در بخش بعدی به بیان مدل تجربی این پژوهش اشاره شده و پس از آن به ارائه نتایج تجربی کسب شده اشاره شده و در نهایت نتیجه گیری از پژوهش حاضر ارائه گردیده است.

۲- ادبیات نظری

سود حسابداری از دو قسمت عمده تشکیل یافته است: قسمتی از آن نقدی است. یعنی وجه نقد به دست آمده طی یک دوره در داخل این سود قرار دارد و قسمتی دیگر از آن را اقلام تعهدی تشکیل می دهد. بخش تعهدی سود بمراتب از بخش نقدی آن اهمیت بیشتری در ارزیابی عملکرد شرکت دارد. وجه نقد به دست آمده طی یک دوره مالی اطلاعات مربوطی به شمار نمی آید. چون وجه نقد شناسایی شده مشکلات «زمانبندی و تطابق» را دارد که می تواند به اندازه گیری غیر صحیح عملکرد شرکت منجر شود. اقلام تعهدی برای تشخیص کیفیت سود شاخص مهمی است و در ارزیابی سهام کاربرد دارد [۲].

اقلام تعهدی اغلب براساس مفروضات و برآوردها می باشند که اگر اشتباه باشند باید در سود و اقلام تعهدی آینده تصحیح شوند. بنابراین کیفیت اقلام تعهدی و کیفیت سود در هنگام مواجهه با خطای برآورد کاهش می یابد. بعنوان نمونه از دیدگاه پالپو خطای برآورد به عنوان عاملی است که کیفیت حسابداری را کاهش می دهد. او اعتقاد دارد صحت درستی و دقت برآورد به ویژگی های شرکت از قبیل پیچیدگی معاملات و توانایی پیش بینی محیط شرکت بستگی دارد.

در ادامه به بررسی مهمترین معیارهای حاکمیت شرکتی بر مدیریت سود در اقلام تعهدی پرداخته شده است.

اثر اندازه هیات مدیره به عنوان عنصری با اهمیت در ویژگی های هیات مدیره مطرح است وجود مدیران موظف همراه با مدیران غیر موظف از عناصر اصلی یک هیات مدیره کارا و موثر محسوب می شود زیرا در حالی که مدیران موظف اطلاعات ارزشمندی درباره فعالیت های شرکت ارائه می کنند و مدیران غیر موظف با دیدگاهی حرفه ای و بی طرفانه در مورد تصمیم گیری های مدیران مذکور به قضاوت می نشینند بدین ترتیب هیات مدیره شرکت با دارا بودن تخصص، استقلال و قدرت قانونی لازم یک ساز و کار بالقوه توانمند حاکمیت شرکتی به حساب می آید. از منظر نمایندگی می توان استدلال نمود که یک هیات مدیره بزرگتر به احتمال قوی نسبت به مشکلات نمایندگی هوشیار است، زیرا تعداد بیشتری از افراد کارهای مدیریت را تحت نظر قرار خواهند داد. با در نظر گرفتن این موضوع که نقش اصلی هیات مدیره نظارت بر مدیریت است، پژوهش ها در زمینه اندازه هیات مدیره تنها از منظر نظارت مورد بررسی قرار می گیرد [۸].

² Fama

⁵ Anthony Chen □ , James Jianxin Gong

⁴ Sharifah Faatihah Syed Fuzia

مالکیت (تمرکز مالکیت و سهامداران نهادی) تاثیر معنی‌داری بر مدیریت سود و میزان استفاده از ارقام تعهدی در گزارشات توسط مدیران شرکت ها ندارند [۴].

هادی امینی (۱۳۹۷) در پژوهش خود به بررسی رابطه بین ساختار مالکیت و ترکیب هیئت مدیره بر سیاست تقسیم سود شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداخته است. نتایج نشان داد که بین ساختار مالکیت و ترکیب هیئت مدیره بر سیاست تقسیم سود شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه معناداری وجود دارد [۱۱].

۴- روش‌شناسی

در این پژوهش از داده‌های سازمان بورس اوراق بهادار در سالهای ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۶ به مدت شش سال استفاده می‌شود. در پژوهش حاضر از روش حذفی سیستماتیک به منظور نمونه‌گیری استفاده می‌شود که از جامعه‌ی آماری مورد نظر، شرکت‌های نمونه با توجه به شرایط و محدودیت‌های زیر انتخاب می‌گردد:

شرکت‌ها باید قبل از سال ۱۳۹۱ در بورس تهران پذیرفته شده باشند و از ابتدای سال ۱۳۹۱ سهام آن‌ها در بورس مورد معامله قرار گرفته باشد. به لحاظ افزایش قابلیت مقایسه، دوره مالی شرکت‌ها منتهی به اسفند باشد.

بین سال‌های ۱۳۹۱ الی ۱۳۹۶ تغییر فعالیت یا تغییر سال مالی نداشته باشند.

برای انتخاب نمونه همگن، شرکت‌های انتخاب شده جزو بانک‌ها، بیمه‌ها و هلدینگ‌ها نباشند.

بر این اساس فرضیه‌های پژوهش به صورت زیر در نظر گرفته شده است؛

- ✓ تمرکز مالکیت بر مدیریت سود مبتنی بر ارقام تعهدی تاثیر معناداری دارد.
- ✓ مالکیت مدیریتی بر مدیریت سود مبتنی بر ارقام تعهدی تاثیر معناداری دارد.
- ✓ اندازه هیأت مدیره بر مدیریت سود مبتنی بر ارقام تعهدی تاثیر معناداری دارد.
- ✓ استقلال هیات مدیره بر مدیریت سود مبتنی بر ارقام تعهدی تاثیر معناداری دارد.
- ✓ دوگانگی وظیفه مدیرعامل بر مدیریت سود مبتنی بر ارقام تعهدی تاثیر معناداری دارد.
- ✓ کیفیت حسابرسی بر مدیریت سود مبتنی بر ارقام تعهدی تاثیر معناداری دارد.
- ✓ کیفیت حسابرسی بر ارتباط بین تمرکز مالکیت و مدیریت سود مبتنی بر ارقام تعهدی تاثیر معناداری دارد.
- ✓ کیفیت حسابرسی بر ارتباط بین مالکیت مدیریتی و مدیریت سود مبتنی بر ارقام تعهدی تاثیر معناداری دارد.
- ✓ کیفیت حسابرسی بر ارتباط بین اندازه هیأت مدیره و مدیریت سود مبتنی بر ارقام تعهدی تاثیر معناداری دارد.

استقلال هیات‌مدیره و عملکرد شرکت پرداختند. از یافته‌های آنها دریافت شد که یک رابطه مخلوط بین نسبت مدیران مستقل و عملکرد شرکت است. اگر چه این شرکت‌ها بیشترین تعداد مدیران مستقل را تشکیل می‌داد، اما نمی‌توانست عملکرد شرکت را افزایش دهد. بنابراین، وجود مدیران مستقل در هیات‌مدیره باید به منظور ارزیابی ارزش سهام سهامداران نظارت شود [۱۳].

یاسر^۵ و المامون^۶ (۲۰۱۵) در پژوهشی به بررسی تاثیر دوگانگی مدیر عامل بر مدیریت سود در چند کشور منتخب پرداختند. نتایج براساس داده‌های جمع‌آوری شده از استرالیا، مالزی و پاکستان نشان می‌دهد که ساختار هیات مدیره با کیفیت عملکرد گزارشگری مالی و گزارشگری مالی مرتبط نیست. با این حال، مؤسس اصلی اجرایی تاثیر منفی بر عملکرد شرکت در مالزی و پاکستان دارد. تجزیه و تحلیل‌های بیشتر نشان می‌دهد که اندازه فاکتور منفی مرتبط است، در حالی که شرکت‌های بزرگ در استرالیا دارای کیفیت گزارشگری مالی قوی هستند [۱۵].

انصاری (۱۳۹۳) در پژوهشی به موضوع تاثیر مدیریت سود مبتنی بر ارقام تعهدی و واقعی سود بر نقدشوندگی سهام و ارزش شرکت پرداختند. نتایج با استفاده از روش رگرسیون‌های چند متغیره و روش داده‌های پانل بیانگر ارتباط مثبت و معنادار میان مدیریت سود مبتنی بر ارقام تعهدی با معیار عدم نقدشوندگی آمیهود و ارتباط منفی و معنادار با معیار ارزش شرکت می‌باشد و در بخش دیگر نتایج بیانگر رابطه معنادار میان مدیریت واقعی سود و متغیرهای وابسته نمی‌باشد [۱].

رجبی و همکاران (۱۳۹۴) در پژوهشی به بررسی رابطه هزینه حسابرسی مستقل با کیفیت سود و استقلال هیات مدیره در بازار بورس اوراق بهادار تهران پرداخته‌اند. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که بین حق الزحمه حسابرسی و کیفیت سود و استقلال هیات مدیره رابطه معناداری وجود ندارد. همچنین متغیرهای اهرم مالی، زیان ده بودن شرکت در سال مالی قبل و بازده داراییها دارای رابطه معناداری با قیمت‌گذاری خدمات حسابرسی نمی‌باشند. اما متغیرهای اندازه شرکت، نوع موسسه حسابرسی، عمر شرکت از زمان پذیرش در بورس و نسبت دارایی‌های جاری به مجموع دارایی‌ها، رابطه مثبت و معناداری با قیمت‌گذاری خدمات حسابرسی دارند [۶].

گلشواری و بدیعی (۱۳۹۵) در پژوهشی خود به بررسی رابطه کیفیت حسابرسی خارجی و مالکیت با مدیریت سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداخته‌اند. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که کیفیت حسابرسی تاثیر معنی‌داری بر مدیریت سود ندارد در واقع بزرگی اندازه حسابرسی قادر به تعدیل مدیریت سود در بنگاه نمی‌گردد. همچنین ساختار مالکیت که شامل تمرکز مالکیت و سهامداران نهادی می‌باشد تاثیر معنی‌داری بر مدیریت سود ندارد و شیوه ترکیب مالکان در بنگاه قادر به تعدیل میزان استفاده از مدیریت سود در شرکت‌ها نمی‌گردد و در نهایت نتایج نشان می‌دهد که کیفیت حسابرسی تحت تاثیر ساختار

⁵ Adliana Abdul Halima

⁸ Qaiser Rafique Yasser

⁹ Abdullah Al Mamun

| | | |
|---|-------------|--------------------------|
| $Lev_{i,t} = \frac{TD_{i,t}}{TA_{i,t}}$ <p>LEV_{i,t}: اهرم مالی شرکت i در دوره t TD_{i,t}: ارزش دفتری بدهی‌های شرکت i در دوره t TA_{i,t}: ارزش دفتری دارایی‌های شرکت i در دوره t</p> | LEV | اهرم مالی |
| $MTB_{i,t} = \frac{MarketValue_{i,t}}{BookValue_{i,t}}$ <p>که در آن: MTB: ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام به ارزش بازار حقوق صاحبان سهام Book Value_{i,t}: ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام شرکت i در سال t Market Value_{i,t}: ارزش بازار حقوق صاحبان سهام شرکت i در سال t</p> | MTB | ارزش بازار به ارزش دفتری |
| تعداد سهام در تملک سرمایه‌گذاران نهادی به کل سهام شرکت | Ins | تمرکز مالکیت |
| تعداد سهام اعضای هیأت‌مدیره بر کل سهام شرکت. | Own | مالکیت مدیریتی |
| لگاریتم تعداد کل اعضای هیات مدیره شرکت. | Board_Size | اندازه هیات‌مدیره |
| تعداد اعضای غیرموظف هیات مدیره به تعداد کل اعضای هیات مدیره. | Board Indep | استقلال هیات‌مدیره |
| اگر مدیرعامل، رئیس یا نایب رئیس هیات مدیره هم باشد، برابر با یک، در غیراینصورت برابر با صفر است. | Duality | دوگانگی وظیفه مدیرعامل |
| اگر حسابرسی شرکت توسط سازمان حسابرسی انجام پذیرد، عدد یک و در غیر اینصورت عدد صفر. | AQ | کیفیت حسابرس |

در این پژوهش از رویکرد زیر برای محاسبه مدیریت سود اقلام تعهدی استفاده شده است.

$$ACCR_{i,t} = \alpha + \beta_1(\Delta REV_{i,t} - \Delta REC_{i,t}) + \beta_2 PPE_{i,t} + \varepsilon_{i,t} \quad (4)$$

✓ کیفیت حسابرسی بر ارتباط بین استقلال هیات مدیره و مدیریت سود مبتنی بر اقلام تعهدی تاثیر معناداری دارد.
 ✓ کیفیت حسابرسی بر ارتباط بین دوگانگی وظیفه مدیرعامل و مدیریت سود مبتنی بر اقلام تعهدی تاثیر معناداری دارد.
 برای آزمون فرضیه‌های این پژوهش مدل تجربی زیر در نظر گرفته شده است.

مدل رگرسیون پژوهش برای آزمون فرضیه‌های اول تا پنجم:

$$EM_{i,t} = \alpha + \beta_0 Ins_{i,t} + \beta_1 Own_{i,t} + \beta_2 Board - Size_{i,t} + \beta_3 Board - Ind_{i,t} + \beta_4 Duality_{i,t} + \beta_5 AQ_{i,t} + \beta_6 Lev_{i,t} + \beta_7 Size_{i,t} + \beta_8 CAPEX_{i,t} + \beta_9 MTB_{i,t} + \varepsilon_{i,t} \quad (1)$$

مدل رگرسیون پژوهش برای آزمون فرضیه ششم:

$$EM_{i,t} = \alpha + \beta_1 AQ_{i,t} + \beta_2 Lev_{i,t} + \beta_3 Size_{i,t} + \beta_4 CAPEX_{i,t} + \beta_5 MTB_{i,t} + \varepsilon_{i,t} \quad (2)$$

مدل رگرسیون پژوهش برای آزمون فرضیه‌های هفتم تا یازدهم:

$$EM_{i,t} = \alpha + \beta_0 Ins_{i,t} + \beta_1 Own_{i,t} + \beta_2 Board - Size_{i,t} + \beta_3 Board - Ind_{i,t} + \beta_4 Duality_{i,t} + \beta_5 AQ_{i,t} + \beta_6 Ins_{i,t} \times AQ_{i,t} + \beta_7 Own_{i,t} \times AQ_{i,t} + \beta_8 Board - Size_{i,t} \times AQ_{i,t} + \beta_9 Board Ind_{i,t} \times AQ_{i,t} + \beta_{10} Duality_{i,t} \times AQ_{i,t} + \beta_{11} Lev_{i,t} + \beta_{12} Size_{i,t} + \beta_{13} CAPEX_{i,t} + \beta_{14} MTB_{i,t} + \varepsilon_{i,t} \quad (3)$$

جدول (۱): نام، نماد و نحوه محاسبه متغیرهای پژوهش

| نام متغیر | نماد متغیر | نحوه محاسبه |
|-----------------|------------|--|
| اندازه شرکت | Size | $Size_{i,t} = \ln(TA_{i,t})$ اندازه شرکت i در دوره t: Size ln: لگاریتم طبیعی (لگاریتم بر پایه نپر) TA _{i,t} : ارزش دفتری دارایی‌های شرکت i در دوره t |
| مخارج سرمایه‌ای | CAPEX | $CAPEX_{i,t} = \frac{I_{i,t}}{TA_{i,t}}$ مخارج سرمایه‌ای: CAPEX I _{i,t} : ارزش دفتری اموال، ماشین آلات و تجهیزات شرکت i در سال t TA _{i,t} : ارزش دفتری دارایی‌های شرکت i در سال t |

نحوه محاسبه متغیرهای این برآورد در جدول (۲) ارائه شده است.

جدول (۲): نام، نماد و نحوه محاسبه متغیرهای مدل مدیریت سود

| نام متغیر | نماد متغیر | نحوه محاسبه |
|--------------------|--------------|---|
| اقدام تعهدی | ACCR | تفاوت سود عملیاتی و جریان نقد عملیاتی |
| تغییرات درآمد | ΔREV | تفاوت در درآمدهای دو دوره متوالی $REV_{i,t} - REV_{i,t-1}$ |
| تغییرات دریافتی‌ها | ΔREC | تفاوت بین دریافتی‌های دو دوره متوالی $REC_{i,t} - REC_{i,t-1}$ |
| ناخالص دارایی ثابت | PPE | ناخالص اموال، ماشین آلات و تجهیزات |
| خطای مدل | ϵ | این مقدار، همان باقیمانده مدل رگرسیون است که شاخص اقدام تعهدی اختیاری است. هر چه خطای مدل بیشتر باشد، مدیریت سود بیشتری روی داده است. |

۵- نتایج برآورد مدل

جدول آمار توصیفی مربوط به هر یک از متغیرهای این پژوهش به‌وسیله نرم‌افزار آماری ایویوز در جدول (۳) ارائه شده است که شامل سه قسمت مجزا به نام‌های پارامترهای مرکزی شامل: حداکثر، حداقل، میانگین و پارامترهای پراکندگی شامل: واریانس، انحراف معیار و ضرایب چولگی و کشیدگی است که به ترتیب ارائه و توضیح داده می‌شود.

بر این اساس در مورد متغیر وابسته که همان باقیمانده مدل رگرسیون که شاخص اقدام تعهدی اختیاری است. به صورت نماد EM مشخص شده است هر چه خطای مدل بیشتر باشد، مدیریت سود بیشتری روی داده است. در این بررسی این متغیر دارای میانگین صفر بر اساس مفهوم فروش کلاسیک رگرسیون که پسماند مدل است، قابل تایید است. لازم به ذکر است که این متغیر دارای انحراف معیار ۰.۱۳۸ است.

همچنین نتایج آماری در مورد این متغیر نشان می‌دهد که حداکثر مقدار این متغیر در بین شرکت‌های مورد بررسی طی سال‌های ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۶ برابر ۱۰.۳ است و حداقل مقدار این ریسک برابر ۰.۸۹۹- است. نتایج بررسی مقادیر چولگی و کشیدگی برای این متغیر نشان می‌دهد که توزیع دارای کشیدگی و چولگی بیشتر از توزیع نرمال بوده و لذا انتظار می‌رود که توزیع نرمال نداشته باشد.

این موضوع نیز با آزمون جارک-برا مشخص شده است. نتایج این آزمون نشان می‌دهد که فرض صفر مبنی بر نرمال بودن توزیع مدیریت سود مبتنی بر اقدام تعهدی رد شده و توزیع شکل نرمال را نداشته است. نتایج آزمون مانایی متغیرها در جدول (۴) نشان داده شده است.

همان‌طور که مشخص است، تمامی متغیرهای مورد بررسی در سطح خطای ۵٪ فرض صفر مبنی بر وجود ریشه واحد و نامانایی را رد کرده و شواهد آماری نشان می‌دهد که همگی داده‌ها در سطح مانا بوده و نیازی به تفاضل گیری ندارد. نتایج آزمون لیمر برای شرکت‌های مورد بررسی به صورت خلاصه در جدول (۵) به تفکیک مدل‌های فرضیه‌های پژوهش آمده است و نشان‌دهنده رد وجود اثرات مقطعی در بین شرکت‌های مورد بررسی است. به نحوی که احتمال آزمون از مقدار سطح خطای ۵٪ بیشتر بوده و بر این اساس فرض صفر مبنی بر عدم وجود اثرات مقطعی رد نمی‌شود و رگرسیون بر اساس روش تلفیقی باید برآورد شود.

نتایج برآورد مدل اول این پژوهش در جدول (۶) خلاصه شده است. در این برآورد همان‌طور که در بخش اول جدول مشخص شده است، مدل برآورد شده بر اساس رویکرد تلفیقی برآورد شده است. در این بررسی تعداد ۱۹۴ شرکت در بین سال‌های ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۶ وارد مدل شده است که مجموعاً ۱۱۶۴ داده را در بر گرفته است.

آماره‌های خوبی برازش مدل در بخش سوم جدول به خوبی نشان می‌دهد که ضریب تعیین در این مدل رگرسیونی برابر ۰.۳۵ است که نشان‌دهنده این واقعیت است که متغیرهای توضیحی در این مدل توانسته‌اند ۳۵ درصد از تغییرات متغیر وابسته یعنی مدیریت سود اقدام تعهدی اختیاری را توضیح دهند.

علاوه بر این مقدار ضریب تعیین تعدیل شده مدل نیز برابر ۳۵ درصد است. از سوی دیگر مقدار آماره F نشان‌دهنده این موضوع است که رگرسیون به صورت کلی معنی‌دار است، چرا که در این بررسی فرض صفر مبنی بر اینکه تمامی ضرایب مورد بررسی به صورت همزمان برابر صفر است، رد شده است. در نهایت در این بخش از برآورد نتایج آماره آزمون دوربین واتسن نشان می‌دهد که این مقدار بین ۱.۵ و ۲.۵ بوده و لذا بین مقادیر پسماندهای مدل برآورد شده، خودهمبستگی وجود ندارد.

در بررسی همخطی چندگانه نیز در این پژوهش از معیار تورم واریانس (VIF) استفاده شده است، مطابق با تفسیر این معیار، اگر مقدار شاخص VIF بزرگتر از ۱۰ باشد در آن صورت همخطی وجود دارد.

جدول (۳): خصوصیات آماری متغیرها پژوهش

| تعداد مشاهده | احتمال | آماره جارك-برا | كشیدگی | چولگی | حداقل | حداكثر | میانه | میانگین | متغیر/آماره |
|--------------|--------|----------------|---------|--------|----------|--------|--------|---------|-------------|
| ۱۱۶۴ | ۰ | ۳۲۶۴۸ | ۱۱.۰۵۲ | ۰.۷۸۷ | -۰.۸۹۹ | ۱.۰۳۱ | -۰.۰۰۴ | ۰ | EM |
| ۱۱۶۴ | ۰ | ۱۸۳۰۵۹.۶ | ۶۳.۲۴۸ | -۶.۰۱۲ | ۹.۲۸ | ۱۰۰ | ۹۷.۳۳۵ | ۹۵.۷۴۳ | INS |
| ۱۱۶۴ | ۰ | ۵۷۰.۱ | ۵.۱۹۲ | -۱.۳۱۸ | ۲.۱۸ | ۱۰۰ | ۸۱.۴۷ | ۷۷.۴۰۴ | OWN |
| ۱۱۶۴ | ۰ | ۱۰۹۴۹۳.۷ | ۵۰.۴۸۵ | -۰.۸۳۸ | ۰ | ۱ | ۰.۷ | ۰.۷۱۴ | BORD_SIZE |
| ۱۱۶۴ | ۰ | ۵۰.۵ | ۳.۰۹۲ | -۰.۵۰۸ | ۰ | ۱.۲ | ۰.۶ | ۰.۶۴۴ | BORD_INDEP |
| ۱۱۶۴ | - | - | - | - | ۰ | ۱ | - | - | DUALITY |
| ۱۱۶۴ | - | - | - | - | ۰ | ۱ | - | - | AQ |
| ۱۱۶۴ | ۰ | ۲۲۲.۴ | ۴.۲۹ | ۰.۸۵۴ | ۲۳.۸۴۷ | ۳۲.۹۲۲ | ۲۷.۵۱۶ | ۲۷.۶۷۶ | SIZE |
| ۱۱۶۴ | ۰ | ۱۲۲۲.۴ | ۷.۶۹۱ | ۰.۸۹۴ | ۰.۰۹ | ۲.۰۷۸ | ۰.۶۱۷ | ۰.۶۱۳ | LEV |
| ۱۱۶۴ | ۰ | ۱۸۱.۸ | ۳.۳۲۴ | ۰.۹۵۵ | ۰ | ۰.۸۵۷ | ۰.۲۲ | ۰.۲۶۵ | CAPEX |
| ۱۱۶۴ | ۰ | ۱۵۹۰۰۵۸ | ۱۸۳.۱۷۹ | -۸.۹۴۶ | -۱۹۳.۱۶۲ | ۱۲۱.۵۱ | ۲.۰۵۸ | ۱.۹۳۶ | MTB |

جدول (۴): آزمون مانایی

| متغیر | آماره آزمون | احتمال |
|------------|-------------|--------|
| ACCR | -۵۴.۶۶ | ۰.۰۰۰ |
| DREV_DREC | -۱۷.۲۱ | ۰.۰۰۰ |
| PPE | -۱۷.۰۳ | ۰.۰۰۰ |
| EM | -۳۱.۱۶ | ۰.۰۰۰ |
| INS | -۹۹.۵۸ | ۰.۰۰۰ |
| OWN | -۲۱.۰۳ | ۰.۰۰۰ |
| BORD_SIZE | -۶.۲۴ | ۰.۰۰۰ |
| BORD_INDEP | -۸۱.۶ | ۰.۰۰۰ |
| SIZE | -۱۴.۷۳ | ۰.۰۰۰ |
| LEV | -۱۱.۴۰ | ۰.۰۰۰ |
| CAPEX | -۱۹.۲۵ | ۰.۰۰۰ |
| MTB | -۳۴۸.۷ | ۰.۰۰۰ |

جدول (۵): آزمون اثرات ثابت لیمر

| آزمون لیمر | آماره F | معنی داری | نتیجه |
|---------------|---------|-----------|------------|
| مدل فرضیه اول | ۰.۲۶۷۲ | ۰.۹۹۹ | روش تلفیقی |
| مدل فرضیه دوم | ۰.۲۳۹۶ | ۰.۹۹۹ | روش تلفیقی |
| مدل فرضیه سوم | ۰.۲۷۹۱ | ۰.۹۹۹ | روش تلفیقی |

با توجه به نتایج کسب شده در مقدار VIF برای مدل رگرسیونی اول مشخص است که تورم واریانس برای تمامی متغیرهای مورد بررسی کمتر از ۱۰ بوده و لذا همخطی چندگانه بین متغیرهای مورد بررسی وجود ندارد.

در بررسی آزمون مدل اول این پژوهش همانطور که مشخص است، ضریب کسب شده برای متغیر کیفیت حسابرس مستقل منفی و لحاظ آماری معنی دار شده است. این نتیجه نشان می دهد که وجود حسابرس مستقل که در این پژوهش سازمان حسابرسی در نظر گرفته شده است

موجب کاهش مدیریت سود از سوی شرکتها بر ارقام تعهدی می گردد. بنابراین کیفیت ارقام تعهدی و کیفیت سود در هنگام مواجهه با خطای برآورد کاهش می یابد. بعنوان نمونه از دیدگاه پالپوخطای برآورد به عنوان عاملی است که کیفیت حسابداری را کاهش می دهد. او اعتقاد دارد صحت درستی و دقت برآورد به ویژگی های شرکت از قبیل پیچیدگی معاملات و توانایی پیش بینی محیط شرکت بستگی دارد. لذا حضور سازمان حسابرسی به عنوان حسابرس در شرکت های بورسی موجب کاهش انحرافات در مدیریت سود ارقام تعهدی می گردد. از دیگر متغیرهای مرتبط به خصوصیات هیات مدیره در شرکت های بورسی متغیر نسبت تعداد سهام اعضای هیئت مدیره به کل سهام شرکت است. نتایج آزمون معنی داری این متغیر نشان می دهد که تاثیر آن بر مدیریت سود ارقام تعهدی منفی و به لحاظ آماری معنی دار است. به بیان دیگر افزایش سهم هیات مدیره در شرکتها موجب می شود که مدیریت سود در ارقام تعهدی کمتر صورت پذیرد. این موضوع نشان می دهد که افزایش سهم هیئت مدیره در سهام شرکت موجب کاهش مدیریت سود مبتنی بر ارقام تعهدی اختیاری شود.

جدول (۶): نتایج برآورد مدل تجربی اول پژوهش

| متغیر وابسته: مدیریت سود مبتنی بر ارقام تعهدی | | | | | |
|---|---------|-------------------|---------|-----------------------|-------|
| مدل؛ رگرسیون تلفیقی - نوع اثرات؛ بدون اثرات - روش؛ حداقل مربعات تعمیم یافته | | | | | |
| تعداد مقاطع؛ ۱۹۴ | | تعداد دوره؛ ۶ سال | | تعداد کل مشاهده؛ ۱۱۶۴ | |
| متغیرهای توضیحی | ضریب | انحراف | آماره t | احتمال | VIF |
| INS | ۰.۰۰۴۵ | ۰.۰۰۰۵۱ | ۰.۸۸۴۴ | ۰.۳۷۶۷ | ۱.۰۳۲ |
| OWN | -۰.۰۰۱۷ | ۰.۰۰۰۰۳ | -۵.۳۴۶۳ | ۰.۰۰۰۰ | ۱.۰۵۴ |
| BORD_SIZE | -۰.۵۹۲۳ | ۰.۲۹۹۸ | -۱.۹۷۵۵ | ۰.۰۴۸۴ | ۱.۰۴۱ |
| BORD_INDEP | ۰.۰۴۰۱ | ۰.۰۰۸۸۱ | ۰.۴۵۴۹ | ۰.۶۴۹۳ | ۱.۰۵۲ |
| DUALITY | ۰.۲۵۷۱ | ۰.۱۱۱۱ | ۲.۳۱۴۵ | ۰.۰۲۰۸ | ۱.۰۳۰ |
| AQ | -۰.۱۷۹۰ | ۰.۰۴۷۸ | -۳.۷۴۴۴ | ۰.۰۰۰۲ | ۱.۰۷۷ |

جدول (۷): نتایج برآورد مدل تجربی دوم پژوهش

| متغیر وابسته: مدیریت سود مبتنی بر ارقام تعهدی | | | | | |
|---|---------|--------------------|---------|-----------------------|-------|
| مدل؛ رگرسیون تلفیقی - نوع اثرات؛ بدون اثرات - روش؛ حداقل مربعات تعمیم یافته | | | | | |
| تعداد مقاطع؛ ۱۹۴ | | تعداد دوره؛ ۶ سال | | تعداد کل مشاهده؛ ۱۱۶۴ | |
| متغیرهای توضیحی | ضریب | انحراف | آماره t | احتمال | VIF |
| AQ | -۰.۱۹۱۱ | ۰.۰۷۴۷ | -۲.۵۶۰ | ۰.۰۱۱ | ۱.۰۶۷ |
| SIZE | ۰.۰۵۵۷ | ۰.۰۳۷۷ | ۱.۴۷۸ | ۰.۱۴۰ | ۱.۰۶۰ |
| LEV | ۰.۲۶۸۶ | ۰.۰۸۱۸ | ۳.۲۸۲ | ۰.۰۰۱ | ۱.۰۳۱ |
| CAPEX | -۰.۰۵۳۶ | ۰.۱۸۵۱ | -۰.۲۹۰ | ۰.۷۷۲ | ۱.۰۱۶ |
| MTB | ۰.۰۰۰۱ | ۰.۰۰۰۳ | ۰.۳۹۶ | ۰.۶۹۲ | ۱.۰۱۹ |
| C | -۱.۸۱۲۵ | ۱.۰۷۶۳ | -۱.۶۸۴ | ۰.۰۹۲ | --- |
| R ² | ۰.۲۴۶ | Adj-R ² | | ۰.۲۴۳ | |
| آماره F | ۷۵.۶۷ | احتمال آماره F | | ۰.۰۰ | |
| دوربین واتسن | ۱.۸۱ | | | | |

همان‌طور که قبلاً اشاره شد، این پژوهش در بررسی مدل سوم در بررسی تاثیر تعامل کیفیت حسابرسی و کیفیت مدیریت شرکت‌های مورد بررسی بر مدیریت سود مبتنی بر ارقام تعهدی اختیاری در طی دوره ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۶ است. نتایج این بررسی در جدول (۸) خلاصه شده است.

در بررسی مدل سوم پژوهش نتایج قبلی در مدل‌های اول و دوم تایید شده است. به نحوی که در بررسی کیفیت حسابرسی این متغیر تاثیر منفی و معنی‌داری بر مدیریت سود مبتنی بر ارقام تعهدی اختیاری در شرکت‌ها دارد. به نحوی که حضور حسابرسی توسط سازمان حسابرسی موجب کاهش مدیریت سود مبتنی بر ارقام تعهدی اختیاری در شرکت‌ها می‌گردد.

همچنین در این بررسی متغیرهای کنترلی شامل معیار مخارج سرمایه‌ای و ارزش دفتری به ارزش بازاری شرکت بر مدیریت سود مبتنی بر ارقام تعهدی اختیاری تاثیر معنی‌داری را نداشته‌اند. همچنین در این بررسی متغیر اندازه شرکت نیز بر مدیریت سود مبتنی بر ارقام تعهدی اختیاری تاثیر معنی‌داری را حاصل کرده است. این تاثیر به صورت مثبت و معنی‌دار است. به این ترتیب هر اندازه شرکت‌ها بزرگتر باشند احتمال افزایش مدیریت سود مبتنی بر ارقام تعهدی اختیاری در آنها بیشتر خواهد شد.

از سوی دیگر در این بررسی متغیر اهرم مالی است که همچون قبل نشان می‌دهد که افزایش در بدهی‌های شرکت موجب می‌شود که مدیریت سود مبتنی بر ارقام تعهدی اختیاری در شرکت‌ها افزایش یابد.

در بررسی فرضیه‌های اصلی در این پژوهش همان‌طور که مشخص است، همچون مدل اول برآورد شده تاثیر متغیرهای مبتنی بر کیفیت هیئت مدیره؛ متغیرهای دوگانگی وظیفه مدیر عامل و همچنین نسبت سرمایه‌گذاران نهادی موجب افزایش مدیریت سود مبتنی بر ارقام تعهدی اختیاری به صورت معنی‌دار می‌شود. همچنین در بررسی تاثیر متغیرهای اندازه هیئت مدیره و همچنین استقلال هیئت مدیره این متغیرها موجب کاهش معنی‌داری در مدیریت سود مبتنی بر ارقام تعهدی اختیاری در

| | | | | | |
|-------|--------|--------------------|--------|---------|----------------|
| ۱.۰۹۲ | ۰.۰۳۷۰ | ۲.۰۸۸۲ | ۰.۰۲۷۹ | ۰.۰۵۸۳ | SIZE |
| ۱.۰۶۳ | ۰.۰۰۰۰ | ۸.۹۰۷۹ | ۰.۰۲۵۷ | ۰.۲۲۹۰ | LEV |
| ۱.۰۲۹ | ۰.۹۹۱۳ | ۰.۰۱۰۹ | ۰.۱۸۳۷ | ۰.۰۰۲۰ | CAPEX |
| ۱.۰۲۳ | ۰.۶۷۸۷ | -۰.۴۱۴۴ | ۰.۰۰۰۴ | -۰.۰۰۰۲ | MTB |
| - | ۰.۲۳۹۹ | -۱.۱۷۵۸ | ۱.۵۳۷۶ | -۱.۸۰۷۹ | C |
| ۰/۳۵ | | Adj-R ² | | ۰.۳۵ | R ² |
| ۰.۰۰ | | احتمال آماره F | | ۶۳.۷۴ | آماره F |
| ۱.۷۴ | | | | | دوربین واتسن |

در بررسی تاثیر متغیر اندازه هیئت مدیره این ضریب تاثیر منفی و معنی‌داری را کسب کرده است بر اساس تئوری‌های ارائه شده در این زمینه باید بیان کرد که از منظر نمایندگی می‌توان استدلال نمود که یک هیئت مدیره بزرگتر به احتمال قوی نسبت به مشکلات نمایندگی هوشیار است، زیرا تعداد بیشتری از افراد کارهای مدیریت را تحت نظر قرار خواهند داد.

در بررسی تاثیر متغیر استقلال هیئت مدیره نتایج این بررسی نشان می‌دهد که این متغیر یعنی افزایش نسبت تعداد اعضای غیرموظف هیئت مدیره به تعداد کل اعضای هیئت مدیره بر متغیر مدیریت سود مبتنی بر ارقام تعهدی اختیاری تاثیر معنی‌داری نداشته است.

در مدل دوم این پژوهش به بررسی تاثیر نوع حسابرسی و سایر متغیرهای کنترلی بر مدیریت سود مبتنی بر ارقام تعهدی پرداخته شده است. مدل مورد بررسی نیز بر اساس روش حداقل مربعات تعمیم یافته در جدول (۷) برآورد شده است.

در بررسی تاثیر متغیر دوگانگی وظیفه مدیر عامل، تاثیر این متغیر بر مدیریت سود مبتنی بر ارقام تعهدی اختیاری مثبت و معنی‌دار است. در بررسی آزمون فرضیه‌های این مدل نتایج نشان دهنده تاثیر منفی و معنی‌دار متغیر کیفیت حسابرسی بر مدیریت سود مبتنی بر ارقام تعهدی اختیاری به اندازه ۰.۱۹ واحد است.

در این زمینه با توجه به مطالعات صورت گرفته قبلی همچون میهو و پاپک (۲۰۰۴) که نشان دهنده‌اند به‌طور معمول موسسات حسابرسی بزرگ‌تر، هنگامی با شرایط مواجه می‌شوند که انگیزه اظهارنظر دور از واقعیت و جانب‌دارانه نسبت به صورت‌های مالی وجود دارد، کمتر دچار تزلزل می‌شوند و احتمال این که گزارشی دور از واقعیت منتشر نمایند کمتر است. لذا حضور سازمان حسابرسی از انحراف ایجاد شده در مدیریت سود مبتنی بر ارقام تعهدی اختیاری می‌کاهد.

در بررسی متغیرهای کنترلی در این بررسی نیز همچون مدل قبلی دو متغیر معیار مخارج سرمایه‌ای و ارزش دفتری به ارزش بازاری شرکت بر مدیریت سود مبتنی بر ارقام تعهدی اختیاری تاثیر معنی‌داری را نداشته‌اند. همچنین در این بررسی متغیر اندازه شرکت نیز بر مدیریت سود مبتنی بر ارقام تعهدی اختیاری تاثیر معنی‌داری را حاصل نکرده است. تنها متغیر کنترل معنی‌دار در این بررسی متغیر اهرم مالی است که همچون قبل نشان می‌دهد که افزایش در بدهی‌های شرکت موجب می‌شود که مدیریت سود مبتنی بر ارقام تعهدی اختیاری در شرکت‌ها افزایش یابد.

| | | | | | |
|-------|-------|--------------------|--------|---------|----------------|
| ۱.۱۹۱ | ۰.۱۴۳ | ۱.۴۶۶ | ۰.۰۶۸۸ | ۰.۱۰۰۹ | BORD_INDEP |
| ۱.۳۵۷ | ۰.۰۰۰ | ۴.۱۳۲ | ۰.۰۳۲۸ | ۰.۱۳۵۶ | DUALITY |
| ۹.۲۴۵ | ۰.۰۰۳ | -۳.۰۲۵ | ۰.۶۹۳۹ | -۲.۰۹۹۱ | AQ |
| ۱.۶۲۰ | ۰.۰۰۰ | -۴.۳۵۱ | ۰.۰۰۳۷ | -۰.۰۱۶۰ | INS*AQ |
| ۵.۱۴۴ | ۰.۴۱۶ | ۰.۸۱۳ | ۰.۰۰۶۰ | ۰.۰۰۴۹ | OWN*AQ |
| ۶.۴۷۵ | ۰.۰۰۰ | ۴.۰۷۷ | ۱.۰۶۵۴ | ۴.۳۴۳۴ | BORD_SIZE*AQ |
| ۱.۲۶۶ | ۰.۷۱۸ | ۰.۳۶۲ | ۰.۴۱۸۴ | ۰.۱۵۱۴ | BORD_INDEP*AQ |
| ۱.۳۶۵ | ۰.۰۱۷ | ۲.۳۹۵ | ۰.۰۶۸۰ | ۰.۱۶۳۰ | DUALITY*AQ |
| ۱.۱۱۸ | ۰.۰۲۷ | ۲.۲۱۳ | ۰.۰۳۰۴ | ۰.۰۶۷۳ | SIZE |
| ۱.۰۸۱ | ۰.۰۰۰ | ۵.۷۰۸ | ۰.۰۴۳۱ | ۰.۲۴۶۱ | LEV |
| ۱.۰۵۷ | ۰.۷۰۸ | -۰.۳۷۵ | ۰.۱۳۵۷ | -۰.۰۵۰۸ | CAPEX |
| ۱.۰۲۴ | ۰.۸۵۷ | -۰.۱۸۱ | ۰.۰۰۰۳ | -۰.۰۰۰۱ | MTB |
| - | ۰.۱۰۵ | -۱.۶۲۲ | ۱.۴۳۸۲ | -۲.۳۳۲۲ | C |
| ۰.۳۸ | | Adj-R ² | | ۰.۳۹ | R ² |
| ۰.۰۰ | | احتمال آماره F | | ۴۹.۹۶ | F آماره |
| ۱.۷۹ | | | | | دوربین واتسن |

۶- نتیجه گیری

در این پژوهش به بررسی تاثیر خصوصیات هیات مدیره و کیفیت حسابرس مستقل بر مدیریت سود مبتنی بر ارقام تعهدی در بین شرکت‌های عضو بورس اوراق بهادار تهران در بین سال‌های ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۶ پرداخته است. برای رسیدن به این اهداف از داده‌های ۱۹۴ شرکت عضو بورس اوراق بهادار تهران به صورت سالیانه استفاده شده است و بر اساس روش پژوهش به بررسی این هم بر اساس رگرسیون خطی انجام گرفته است.

با توجه به نتیجه حاصل شده در این فرضیه پیشنهاد می‌گردد که بخش مالکیت مدیریتی شرکت‌های عضو بورس اوراق بهادار با تغییر در رویه خود سعی کنند با افزایش در نقش نظارتی فعال خود سعی کنند با ایجاد محیطی پویا در جهت کاهش مدیریت سود ارقام تعهدی اقدامات مفیدی ارائه دهند. علاوه بر این، پیشنهاد می‌گردد که در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار در ترکیب هیات مدیره خود از افراد بیشتری با تجربه‌ها و توانایی‌های مختلف در محیطی شفاف استفاده شود تا بتوان مدیریت سود مبتنی بر ارقام تعهدی را کاهش داد. همچنین پیشنهاد می‌گردد که در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار با سپردن بخش حسابرسی خود به سازمان حسابرسی و شفافیت در کنترل حسابرسی سعی در افزایش نظارت بر ارقام تعهدی خود داشته باشند تا از این مسیر بتوانند بر مدیریت سود مبتنی بر ارقام تعهدی تاثیرگذار باشند و آن را در مسیر کاهشی قرار دهند.

منابع و مأخذ

- [۱] انصاری، عبدالمهدی. خورشیدی، شیرزاد، علی. (۱۳۹۳). بررسی تاثیر مدیریت سود مبتنی بر ارقام تعهدی و واقعی سود بر نقدشوندگی سهام و ارزش شرکت، فصلنامه علمی پژوهشی دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت سال سوم، شماره ۱۱، پائیز ۱۳۹۳، صفحات ۵۴-۴۱.

شرکت‌های مورد بررسی می‌شود.

در بررسی سایر این متغیرها باید بیان کرد که افزایش سهم سهامداران نهادی موجب افزایش معنی‌دار مدیریت سود مبتنی بر ارقام تعهدی اختیاری می‌شود. بدین ترتیب افزایش سهم سهامداران نهادی موجب می‌شود که مدیریت سود مبتنی بر ارقام تعهدی اختیاری افزایش یابد. در حالی که اثر تعاملی این متغیر با کیفیت حسابرسی، یعنی شرکت‌هایی که حسابرس آنها سازمان حسابرسی است تاثیر این متغیر منفی و معنی‌دار است. به بیان دیگر در شرکت‌هایی که دارای کیفیت حسابرسی بهتری نسبت به سایر شرکت‌ها هستند تاثیر سهامداران نهادی بر مدیریت سود مبتنی بر ارقام تعهدی اختیاری منفی و از لحاظ آماری معنی‌دار است. بدین ترتیب افزایش در سهم سهامداران نهادی در این نوع شرکت‌ها، موجب کاهش مدیریت سود مبتنی بر ارقام تعهدی اختیاری می‌گردد.

در بررسی تاثیر اندازه هیات مدیره بر مدیریت سود مبتنی بر ارقام تعهدی اختیاری این متغیر دارای تاثیر منفی و معنی‌دار است. در توجیه این موضوع همانطور که قبلاً نیز اشاره شد، از منظر نمایندگی می‌توان استدلال نمود که یک هیات مدیره بزرگتر به احتمال قوی نسبت به مشکلات نمایندگی هوشیار است، زیرا تعداد بیشتری از افراد کارهای مدیریت را تحت نظر قرار خواهند داد (نیچلسن و کیل، ۲۰۰۳). این در حالی است که ضریب این متغیر در اثر تعاملی نشان می‌دهد که در شرکت‌هایی که حسابرس آنها سازمان حسابرسی است، تاثیر متغیر اندازه هیات مدیره بر مدیریت سود مبتنی بر ارقام تعهدی اختیاری مثبت و به لحاظ آماری معنی‌دار است. در توجیه آن می‌توان بیان کرد که در صورتی که سازمان حسابرسی عهده‌دار مسئولیت حسابرسی باشد، هیات مدیره بزرگتر به مشکلات نمایندگی کمتر توجهی دارد و با اتکا به اینکه بخشی از موارد با حضور سازمان حسابرسی در حال انجام است، مدیریت سود مبتنی بر ارقام تعهدی اختیاری افزایش می‌یابد.

در بررسی تاثیر متغیر دوگانگی وظیفه مدیر عامل نتایج نشان می‌دهد که تاثیر مستقیم این متغیر بر مدیریت سود مبتنی بر ارقام تعهدی اختیاری مثبت و معنی‌دار است. این بررسی در شرکت‌هایی که سازمان حسابرسی وظیفه حسابرسی شرکت را به عهده داشته دارای ضریب مثبت و به لحاظ اندازه بیشتر است. به شکلی که حضور مدیر عامل با دوگانگی در وظیفه در این شرکت‌ها موجب افزایش مدیریت سود مبتنی بر ارقام تعهدی اختیاری می‌گردد.

جدول (۸): نتایج برآورد مدل تجربی سوم پژوهش

| متغیر وابسته: مدیریت سود مبتنی بر ارقام تعهدی | | | | | |
|---|----------|-------------------|---------|----------------------|-------|
| مدل؛ رگرسیون تالیفی - نوع اثرات؛ بدون اثرات - روش؛ حداقل مربعات تعمیم یافته | | | | | |
| تعداد مقاطع: ۱۹۴ | | تعداد دوره: ۶ سال | | تعداد کل مشاهد: ۱۱۶۴ | |
| متغیرهای توضیحی | ضریب | انحراف | آماره t | احتمال | VIF |
| INS | ۰.۰۰۷۲ | ۰.۰۰۳۸ | ۱.۸۹۱ | ۰.۰۵۹ | ۱.۳۲۵ |
| OWN | -۰.۰۰۱۷ | ۰.۰۰۰۵ | -۳.۶۲۴ | ۰.۰۰۰ | ۱.۱۵۰ |
| BORD_SIZE | -۰.۰۶۰۹۹ | ۰.۰۲۳۳۴ | -۲.۶۱۳ | ۰.۰۰۹ | ۱.۱۰۰ |

- [15] www.elsevier.com/locate/adiac
 Rafique, Y., Kaiser, Al Mamun, A. (2015). **The Impact of CEO Duality Attributes on Earnings Management in the East**. *Corporate Governance*, Vol. 15 Iss 5, 706 – 718.
- [۲] بهنام، کیهان، سعیدی، علی. (۱۳۸۹). عوامل موثر بر خط‌مشی تقسیم سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، فصلنامه مدیریت، سال هفتم، شماره ۱۸، صفحات ۶۱-۷۱.
- [۳] پورزمانی، زهرا، جهانشاد، آریتا، رحمتی، وجیهه. (۱۳۸۸). بررسی کارایی شاخص‌های کلان اقتصادی در الگوهای پیش‌بینی بحران مالی در محیط اقتصادی ایران، مجله پژوهش‌نامه حسابداری مالی و حسابرسی، شماره ۲، صفحات ۸۷-۱۰۲.
- [۴] جهانگیری گلشواری، مرتضی. بدیعی، حسین. (۱۳۹۵). بررسی رابطه کیفیت حسابداری خارجی و مالکیت با مدیریت سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، فصلنامه پژوهش‌های جدید در مدیریت و حسابداری، سال سوم، شماره یازدهم، صفحات ۱۷-۳۳.
- [۵] رحمانی، علی. بشیری منش، نازنین. (۱۳۹۲). بررسی قدرت کشف مدل‌های مدیریت سود، تحقیقات حسابداری و حسابرسی، شماره ۱۹.
- [۶] رجبی، روح الله. قربانی، محمود. شعبانی، کیوان. (۱۳۹۴). رابطه هزینه حسابداری مستقل با کیفیت سود و استقلال هیات مدیره در بازار بورس اوراق بهادار تهران، دانش حسابداری، سال پانزدهم، شماره ۵۹، صفحات ۱۰۹-۱۲۴.
- [۷] دلاوری، مجید. یونسی، الهه. (۱۳۹۲). بررسی عوامل موثر بر سیاست تقسیم سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، فصلنامه علمی پژوهشی حسابداری مالی، سال پنجم، شماره ۱۸، صفحات ۱۳۰-۱۵۱.
- [۸] سلیمانی، ابوالفضل. شکران برنجستکانی، مهدیه. ناظمی، الهه. (۱۳۹۷). تاثیر ساختار هیئت مدیره بر مدیریت مالیاتی: شواهدی از بورس اوراق بهادار تهران. فصلنامه مطالعات مدیریت و حسابداری، دوره ۴، شماره ۳، صفحات ۱۰۵-۱۲۳.
- [۹] طالب‌نیا، قدرت. تفتیان، اکرم. (۱۳۸۸). بررسی رابطه بین سرمایه‌گذاران نهادی و هیات مدیره با مدیریت سود، مجله پژوهش‌های مدیریت، دوره ۲۰، شماره ۸۳، صفحات ۸۷-۹۸.
- [۱۰] نوروش، ایرج، سپاسی، سحر. نیک بخت، محمدرضا. (۱۳۸۴). بررسی مدیریت سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، مجله علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز، دوره ۲۲، شماره ۲، صفحات ۱۶۵-۱۷۷.
- [۱۱] امینی، هادی. (۱۳۹۷). بررسی رابطه بین ساختار مالکیت و ترکیب هیئت مدیره بر سیاست تقسیم سود شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار، فصلنامه علمی تخصصی مدیریت، حسابداری و اقتصاد، دوره ۲، شماره ۱، بهار ۱۳۹۷، صفحات ۳۳-۴۲.
- [12] Aulia, F., Mohamat Sabri, H. (2013). **The Effect of Underinvestment on the Relationship Between Earnings Management and Information Asymmetry** *Asian Academy of Management Journal of Accounting and Finance* 9, 1-28.
- [13] Fuzia, S. F., Abdul Halima, A. (2015). **Board Independence and Firm Performance**. *Procedia Economics and Finance* 37, 2016, 460 – 465.
- [14] Anthony, Ch., James Jianxin, G. (2019). **Accounting Comparability, Financial Reporting Quality, and the Pricing of Accruals**. *journal Homepage*: